

אלא שגילה לו השי"ת כי יהיה לנח"ר ולרצון לפניו אם ימחול על הבטחת כי ביצחק יקרא לך זרע, אלא שאברהם אבינו קיים את אשר ייטב בעיני ה', ומכיון ששמע שיהיה נח"ר לפניו ית' ממה שישחוט את יצחק, לא היה צריך לשום ציווי, אלא השכים בוריוות לעשות רצון בוראו. וזה המיוחד שבנסיון העקדה. ובזה מלמדת לנו התורה את שיא המדרגה של שלם עם עצמו, שאפילו אבריו של אברהם אבינו היו קדושים ונמשכו לקיים רצון בוראם, ולא התקוממו נגד זה, וכל תכליתו בעולמו היתה לעשות את רצון ה'.

את רצון ה', שלמען התכלית הזאת היה הכל טפל, גשמיות ורוחניות, ולא זו בלבד, אלא גם כי ביצחק יקרא לך זרע שבהבטחה זו היה טמון כל קיומו של כלל ישראל, גם את זאת מסר בלא שנצטוו על כך, רק מחמת שנודע לו כי זהו רצונו ית'. ובזה י"ל מאה"כ ואני תפלתי לך ה' עת רצון, שתפלתו של יהודי היא שיגיע לכך, שכל מגמתו תהא לעשות רק את רצון הבורא אשר ייטב בעיני ה'. וזהו התהלך לפני והיה תמים, שע"י קיום מצות מילה ותיקון המדה בשלימות הגיע לשיא המדרגות ותכלית השלימות.

עולם חסד יבנה

בו איש צדיק תמים את האלקים התהלך נח, שהיו לו את ב' המדרגות צדיק תמים ואת האלקים התהלך, הגם שלא מל את עצמו. וביותר יקשה להדורשים לגנאי (ברש"י ריש פ' נח) בדורותיו היה צדיק אבל אילו היה בדורו של אברהם לא היה נחשב לכלום, ומה שייך לומר לא היה נחשב לכלום, בשעה שאותם המדרגות שאברהם אבינו הגיע אליהם רק לאחר המילה כבר נאמרו בנח. כן צ"ב מד"א שעולם התיקון התחיל מאברהם אבינו, הרי כבר מקודם היה נח איש צדיק תמים ואת האלקים התהלך ומדוע לא התחיל עולם התיקון ממנו עד שבא אברהם. וכן צ"ב מה שסדר הספירות הוא חסד וגבורה, מקודם חסד מדת אהבה ואח"כ מדת הגבורה והיראה, וצ"ב לפי מד"א בזה"ק (בהקדמה יא:) דפקודא קדמאה דא יראת ה' שנאמר ראשית חכמה יראת ה', ורק אח"כ היא אהבה.

ויל"ב הענין דהנה תכלית בריאת העולם היא מדת אהבה, כמאה"כ (תהלים פט) כי אמרתי עולם חסד יבנה. כל סדר בריאת העולם וקיומו בהמשך הדורות הוא ע"י מדת אהבה. דהרי היה ביכולת השי"ת לעשות שזה יהיה ע"י מדת היראה, אלא שרצון ה' שזה יהיה ע"י מדת אהבה שהיא יסוד

ויאמר אד' אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבור מעל עבדך. וברש"י מביא יש אומרים שהוא קודש, שבקש מהקב"ה להמתין לו עד שיכניס את האורחים. ומכאן למדו חז"ל (שבת קכו.) שגדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת פני השכינה. וצ"ב איך יתכן כדבר הזה, הרי קבלת פני השכינה היא המדרגה הגדולה ביותר שישנה ומה שייך שהכנסת אורחים גדולה מזה, ובפרט שאברהם אבינו לא ידע כלל מי הם האורחים העומדים לפניו. וגם אם נימא דהכוונה היא דכשעומדות לפניו ב' המצוות הכנסת אורחים וקבלת פני השכינה צריך להקדים הכנסת אורחים, קשה דהרי כאן היה אברהם אבינו כבר עסוק בקבלת פני השכינה ואעפ"כ אמר להקב"ה אל נא תעבור מעל עבדך, שימתין לו עד שיכניס את האורחים, והוא פלא איך אמר דבר כזה שהקב"ה ימתין לו. ומהיכן ידע זאת אברהם אבינו בעצמו שגדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת פני השכינה.

כן יש לבאר מה שאמר הקב"ה לאברהם כאשר ציווה על המילה התהלך לפני והיה תמים, כלומר שאחר כל הגדלות של אברהם אבינו וכל הרוממות שלו עדיין חסרה לו המדרגה של התולך לפני ה' ויהיה תמים. וזה תימה, שהרי כבר אצל נח מצינו שנאמר

מדת היראה, וכל מדרגותיו שמעידה התורה עליו היו במדת היראה. וע"כ אילו היה בדורו של אברהם לא היה נחשב לכלום, ע"ד דאיתא ביסוד העבודה (ח"ג פ"ה, יד) שרגע אחד של תשובה מאהבה חשוב יותר ממאה תעניות, כי כאשר יהודי עובד להשי"ת במדת אהבה הרי הוא מקיים בזה את תכלית הבריאה של עולם חסד יבנה. ולכך נח שהיה צדיק תמים במדת היראה, לעומת מדת אהבה לא היה נחשב לכלום, כי מדת אהבה היא המדרגה הגבוהה ביותר תכלית הבריאה. ומה שאמר הקב"ה לאברהם התהלך לפני והיה תמים, היינו במדתך מדת אהבה. התהלך לפני במדת אהבה שלך, והיה תמים, שתשיג תכלית השלימות במדת האהבה, שלדרגה זו הגיע רק אברהם אבינו ורק לאחר המילה ובזה מבואר מה שאצל נח לא מצינו שגייר גרים והחזיר בתשובה, כי נח היה מדת היראה שהיא משורש הצמצום ואין בה התפשטות, אבל אברהם עסק כל ימיו בהפצת אמונה וגייר גרים, והיה מיוחד בזה יותר משאר האבות הק', מפני שאברהם היה מדת אהבה שיש בה התפשטות.

ומאי דאיתא בזה"ק פקודא קדמאה דא יראת ה'. משום דאף שתכלית הבריאה היא מדת אהבה כי אמרתי עולם חסד יבנה, והמצוה הגדולה ביותר היא אהבת ה', כדאיתא בספה"ק שתכלית כל התורה והמצוות היא אהבת ה' ודבקות בה'. אך פקודא קדמאה איך להגיע לאהבת ה', דא יראת ה'. כי האדם הוא חומרי ומגושם ואיך יוכל להגיע לאהבת ה'. ע"כ פקודא קדמאה דא יראת ה' לזכך החומר ולטהרו, כמאחז"ל (נדה ט.). חרדה מסלקת הדמים, שהיראה מטהרת את רתיחת הדם הטמא ביהודי. וזהו ראשית חכמה יראת ה', שע"י מגיעים למצוה הגדולה ביותר דא אהבת ה'. ולכן בסדר הספירות חסד קודם לגבורה כי באמת עיקר התכלית היא אהבה, אלא שע"פ סדר העבודה ההכנה להגיע לזה היא פקודא קדמאה דא יראת ה'. אכן אברהם אבינו לגודל מדרגתו הרמה שהשיג בנסיון של אור כשדים, שהפי' בזה שלא שרפה אותו האש, שנהפך כל כולו לרוחניות ולא היה בו שום שמץ של חומר וגשם וממילא לא היה מה שישרף באש, שהוא בעצמו

קיום העולם. ולכן אמר רבי עקיבא (ירושלמי נדרים פ"ט מ"ד) ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה, היינו שזהו היסוד לכל התורה, מפני שמדת אהבה היא תכלית רצונו ית'. וכן מצינו שאחז"ל (יומא ט:) בית ראשון חרב על ע"ז ג"ע ושפ"ד, שהן העבירות החמורות ביותר בתורה, ובית שני חרב על שנאת חנם. שלכאורה אינו מובן, הרי שנאת חנם אינה אלא לאו דלא תשנא את אחיך בלבבך, ואיך זה שבעטיה נגרם כל החורבן של בית שני ואלפי השנים שישראל סובלים כבר בגלות. אלא מפני ששנאת חנם היא בניגוד לתכלית הבריאה, ומערערת את יסוד קיום העולם המושתת על מדת אהבה כי אמרתי עולם חסד יבנה. וכה"ג מצינו בתורה כמה ענינים שאמנם לא נתפרשו בהם עונשים כה חמורים אבל הפגם שלהם הוא איום ונורא. ומהם הוא ענין זה של מחלוקת רח"ל, כמו שמצינו בתורה בפרשת קרח כמה גדול וחמור הוא החטא והפגם בזה למרות שאין זה אלא לאו, מפני שזהו בניגוד לתכלית רצון ה' ובניגוד לתכלית הבריאה. התכלית שברא הקב"ה את העולם שנתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים היא כי אמרתי עולם חסד יבנה, ומחלוקת היא בניגוד לזה. ועל דרך זה מצינו עוד ענינים כאלו שלא נתפרש עונשם אבל הם בתכלית הניגוד לרצון ה', כמו מה שאחז"ל (סנהדרין פב.) הבוועל ארמית קנאים פוגעים בו, שנמצא כי מקבל על זה עונש מיתה למרות שמדין תורה אינו חייב מיתה, מפני שזה מנוגד בתכלית לרצון ה', כדברי חז"ל אין לך שנאווי לפני הקב"ה מבוועל ארמית, ולכן הפגם בזה קשה מאד. וכן הוא בענין מחלוקת, שהרי הוא עושה בזה נגד תכלית רצון ה'.

ועפ"ז י"ל מה שעולם התיקון התחיל מאברהם אבינו, שיש בזה הכוונות ע"פ הספירות העליונות, אך בפשטות הביאור בזה כי תיקון העולם הוא במדת אהבה, ואברהם אבינו המשיך בבריאה את עולם התיקון של מדת אהבה, אשר זו תכלית בריאת העולם כי אמרתי עולם חסד יבנה. והמעורר את מדת אהבה כמ"כ מתעורר עליו מן השמים מדת אהבה ע"ד ה' צלך. אמנם נח היתה עבודתו ד"ק במדת היראה, כדכ' את האלקים התהלך נח שהוא השם הק' של

נהיה כולו אש בבחי' הלא כה דברי כאש נאם ה', ע"כ הוא יכול היה להתחיל מיד ממדת אהבה. והנה בנסיון העקדה כתיב והאלקים נסה את אברהם, ואיתא בזה בתורת אבות ממרן הס"ק מלכוביץ זי"ע, דאלקים הוא מדת הדין בחי' צמצום, ר"ל שבשעת הנסיון נטלו מאברהם אבינו את כל מדרגותיו והשגותיו, ויאמר הנני, הנני במקומי הראשון, אף כשאין לי את המדרגות וההשגות הרני מוכן לעבוד את השי"ת ומוכן למסירות נפש כמו בעת שיש לי את המדרגות. ולאחר העקדה כתיב עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה, ולכאורה הרי מדתו של אברהם אבינו היא אהבה ומהו אומרו ירא אלקים. הפי' בזה, כדאיתא מהאר"י הק' שענין העקדה היה שאברהם התעקד והתקשר במדתו של יצחק מדת היראה, כי מדת אהבה ניטלה אז ממנו, והתקשר עם יצחק ושניהם יחדיו הגיעו לתכלית השלימות. וזהו פי' עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה, שאפילו בעת שנוטלים ממך את האהבה ירא אלקים אתה. ובפרי הארץ (פר' עקב) איתא שיש בחי' יראה שהיא עוד יותר גבוהה מאהבה, ויתכן שהכוונה העליונה על מדת היראה הזאת.

ובזה י"ל מה שאמר אברהם להשי"ת אל נא תעבור מעל עבדך. דהנה העובד מאהבה רצונו לעשות רק את הייטב בעיני ה', וכמאמר היסוה"ע הידוע (ח"ב ט, כד) דזה היתה תשובת אהרן למשה הייטב בעיני ה', שזה היה עיקר שורש עבודתו שייטבו עניניו לפני ה', ולכן לא אמר כתורה עשיתי וכו'. העובד מיראה עושה רק מה שנצטווה, אבל העובד מאהבה מתכוון מהו רצונו ית', וכלשון שאומרים מלאכיך הקדושים והטהורים שעושים רצונך, שעושים את מה שהוא רצונו ית'. וכיון שאברהם אבינו עבודתו היתה בגודל האהבה, וידע שתכלית רצון העליון שנתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים הוא כי אמרתי עולם חסד יבנה, הכין

שלפני הקב"ה גדולה יותר הנח"ר מהכנסת אורחים, לגמול חסד ולהכניס לביתו את מי שאין לו, יותר מקבלת פני השכינה. ואמנם העובד מיראה אינו יכול להגיע למסקנא כזו, רק העובד מאהבה שכל מעשיו הם לעשות נחת רוח להשי"ת, מגיע להכרה הזו. ואת זה התוה"ק מלמדת לנו, שישנם ענינים שאף שאין עליהם ציווי, אבל הריהם בבחי' ועשית הישר והטוב בעיני ה', והם תכלית רצונו ית', והעובד מאהבה עושה רצונו.

וי"ל בעוד אופן אומרו אל נא תעבור מעל עבדך. ע"ד מאה"כ (תהלים כז) אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש שבתי בבית ה' כל ימי חיי. אברהם אבינו לאחר שמל א"ע והגיע למדרגה הגבוהה ביותר של התהלך לפני והיה תמים, ביקש מהשי"ת אל נא תעבור מעל עבדך, שהשי"ת ישאר תמיד להיות עמו, בחי' שבתי בבית ה' כל ימי חיי. וכמו שבארנו הכוונה בזה, שהבית שלו יהיה בית ה' ומתוך כך יהיה יושב תמיד בבית ה'. וכלשון הזוה"ק (ח"ג לב.) מאן דיתיב עם מלכא כל מה דבעי שאיל ויהיב ליה, ופירשנו בזה שהבקשה היחידה שיש לבקש בעת כזאת היא הא גופא שיהיה תמיד יתיב עם מלכא, אחת שאלתי שבתי בבית ה' כל ימי חיי. ועד עתה לא היה אברהם אבינו יכול להעזי לבקש זאת, רק עתה משהגיע למדרגה העליונה של התהלך לפני והיה תמים בתכלית השלימות שתיתכן, שבך חותמין מגן אברהם, אז ביקש ה' אל נא תעבור מעל עבדך, כשם שבאת אלי כעת כך תשאר ותהיה עמי תמיד.

וכת זה השריש אברהם אבינו בעם ישראל, את מדת אהבה אהבת ה' ואהבת הבריות. שאפילו שאינו יודע כלל מי הם האורחים רק שהם מבניו של מקום הריהו אוהב אותם, וזה מעורר רחמים וחסדים.